

**Commentaria et disputationes scholastica in Summam D.
Thomae Aquinatis**

Nazarius, Johannes P.

Coloniae, 1621

Qvarta Controversia. Quæ nam poßint verè & congruè prædicari de
nominibus diuinis abstractis, tà̃m notionalibus vel personalibus, quàm
essentialibus?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82303](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-82303)

solur.

tas posita. *Præterea.* Cum Deus non sit in genere, nulla est in eo species neque speciei differentia. *Resp.* ad 1. distinctionem illam esse in re ipsa, quo ad duplicem relatiuum respectum ad duos terminos, non autem inter duas relationes scilicet paternitatem & spirationem secundum se, siue in ratione rei; quia deest oppositio relatiua: Scotus autem duas illas relationes etiam secundum se distingui affirmat ex natura rei. Secundò dico, non esse absurdum concedere distinctionem ex natura rei inter relationes in esse relationis, ut etiam admittunt Ferrariensis & multò magis Sylu. *Ad secundum* respondetur, nec Capr. nec nos affirmare propriè speciem in diuinis, sed modo superius explicato.

ob. 1. cont. 6. concl.

Contra sextam concl. argumentatur Zumel. *Primò.* Ex hac sententia sequitur compositio in persona Patris & Filij; Ergò &c. Probatur antecedens; nam spiratio actiua est in illis; Ergò si non est per omnimodam identitatem, erit per compositionem. *Resp.* fallum esse antec. Ad probationem distingo antecedens; nam esse per omnimodam identitatem contingit tripliciter: Vno modo simpliciter, tam in esse rei quàm in esse relationis. Secundo modo in esse relationis tantum. Tertiò modo in esse rei; in primo & secundo sensu negatur sequela, in tertio conceditur. Sed nos non dicimus spirationem in Patre & Filio non esse per omnimodam identitatem rei; nec verum est ita distingui spirationem à Patre, sicut paternitatis ab homine secundum hanc sententiam, ut ei imponit Zumel. Nam paternitas ab homine distinguitur in ratione rei: non ita spiratio à paternitate, sed tantum in ratione relationis.

Obi. 2.

Secundò. Intelligere & velle non distinguuntur formaliter ex natura rei in Deo; Ergò nec paternitas & spiratio. Probatur sequela; quia istæ relationes resultant per illos actus, ut sunt in Patre; Ergò non magis distinguuntur quàm illi. *Præterea* (inquit) rationes factæ cōtra Dur. possunt applicari contra hanc sententiam Scoti. *Resp.* nullam esse conseq. Ad probationem negatur sequela; nam intelligere & velle ut sic, non sunt relationes, quæ distinctos realiter terminos respiciant. Si autem sumantur ut sunt actus notionales scilicet dicere & spirare, iam sunt relationes & distinguuntur ut relationes in esse relationis.

Obi. cōs. 7. concl.

Contra vltimam sunt argumenta Scoti, quæ proponit & soluit Zumel. & argumenta superius adducta pro sententia Capr. quorum solutio patet ex dictis & confutantur etiam à Banneio. *Vnum tantum* superest argumentum, quod fecimus ex discursu S. Th. in 1. nimirum: Vel S. Th. loquitur de distinctione actuali & formali, vel tantum de virtuali. &c. *Resp.* in diuinis aliqua dupliciter esse distincta virtualiter: Vno modo, quia possunt fundare diuersos cōceptus nostros perinde ac si essent tres omnino distinctæ; & hoc modo distinguuntur paternitas & spiratio in esse rei virtualiter, sicut etiam omnes diuinæ perfectiones; *Alio modo* distinguuntur in diuinis aliqua virtualiter, quia à parte rei habent distincta exercitia: sicut paternitas ita respicit filiationem & eam terminat, ut non respiciat, nec terminet processionem: & similiter spiratio ita respicit & terminat processionem, ut non filiationem: Non sunt autem prædictarum duarum relationum exercitia in esse rei distincta; quoniam exercitium earum in esse rei est esse realitatem, id est habere esse ratum & firmum in rerum natura: hoc verò esse reale vnum est du-

arum relationum, cum non opponantur. Et eodem modo respondetur ad aliam auctoritatem S. Th. *ex respons.* ad 3. in eodem a.

Proponitur secundum argumentum S. Doctoris, & responsio eius in forma.

SECUNDVM argumentum est. Quicquid ponitur in diuinis, aut pertinet ad vnitatem essentialiæ aut ad trinitatem personarum; Sed notiones non pertinent ad vnitatem essentialiæ, nec ad trinitatem personarum; Ergò non sunt ponendæ in diuinis. Probatur minor; quoniam de notionibus neque prædicantur ea, quæ sunt essentialiæ; quoniam non dicimus, quod paternitas sit sapiens, vel creet; neque ea, quæ sunt personæ; nam non dicimus, quod paternitas generet, & filiatione generetur; Ergò &c. *Respondet* S. Thom. & negat minorem quo ad secundam partem. Ad probationem negat antecedens quo ad vtramque partem, si vniuersaliter intelligatur. Et reddit rationem negationis; quoniam quædam essentialia, & quædam personalia de notionibus prædicantur, licet sint quædam alia essentialia & quædam personalia vel notionalia, quæ de illis non prædicantur. Quæ verò sint illa quæ prædicantur, & quæ sint illa quæ non prædicantur, explicat S. Th. distinguendo primò essentialia & personalia, quorum duplex est differentia; nam quædam sunt quæ dicunt ordinem ad aliquem actum siue quæ dicunt aliquem actum: sicut hoc verbum essentialia *creat* & hoc verbum *generat* quod est personale siue notionale. Quædam alia essentialia & personalia sunt, quæ non dicunt ordinem ad aliquem actum nec aliquem actum, sed remouent conditiones creaturarum: sicut hoc nomen *æternus*, *immensus*, *in corruptibilis* & similia. Secundò distinguit prædicata siue sint essentialia siue notionalia, dicens duplici modo significari, vel adiectiue vel substantiue, ut hoc nomen *Deus*, & hoc nomen *Pater*. Quibus præmissis dicit tria. Primum. Quæ significant actum, de notionibus non prædicantur; quoniam notiones significantur in diuinis, non ut res sed ut rationes quædam, quibus cognoscuntur personæ: quæ tamen notiones vel relationes realiter sunt in Deo: & ideo eæ, quæ habent ordinem ad aliquem actum, vel quæ significant aliquem actum essentialem, vel notionalem, non possunt dici de notionibus; quoniam hoc repugnat modo significandi ipsarum. Secundum. Quæ non dicunt actum possunt prædicari; quoniam possumus dicere, paternitas est æterna & immensa. &c. Tertium. Substantiua propter identitatem rei prædicantur, siue sint personalia siue essentialia; nam dicimus, paternitas est Deus, & paternitas est Pater; & eadem ratione est sapiens vel generans substantiue, ut cumulatius explicabimus in sequentibus.

QUARTA CONTROVERSIÆ.

Quænam possint verè & congruè prædicari de nominibus diuinis abstractis, tam notionalibus vel personalibus, quàm essentialibus?

ORITUR hæc controuersia ex primo dicto Ratio dati siue regula, quam statuit S. D. in respons. ad 1. c. 2. dicens ea quæ habent ordinem ad aliquem actum essentialem vel personalem, non posse dici de notionibus. quia repugnat modo significandi ipsarum.

Ratio dubitandi est, quam hic tangit Caiet. & cetera

Distinctio
virtualis
duplex,

sententie
expositæ

ceteri post eum expositores. Nam si ea quae habent ordinem ad aliquem actum essentiali vel personalem seu notionalem, non possunt dici de notionibus ob eam causam; quia hoc repugnat modo significandi ipsarum: sequitur has propositiones non esse veras: Deitas intelligit, deitas creat, sapientia gubernat, sapientia disponit: cum tamen sint verissimae, & duae postremae in sacris litteris habeantur expressae, cum innumeris alijs similibus in lib. Sap. & praesertim cap. 7. 89. & 10. Quod si praedicata vera sunt, eadem ratione videtur has esse veras: paternitas creat, paternitas intelligit, paternitas generat; eadem enim in vtrisque ratio militat. scilicet. modus abstracte significandi.

Torres in 4. parte commentarij huius a. & Zum. disput. 2. subnotant Cai. quod ad omnia abstracta regulam S. D. extenderit: cum tamen hic solum loquatur de abstractis, quae notiones sunt. Et forsitan (inquit Zum.) est alia ratio de abstractis in genere & de abstractis in specie, quae sunt notiones. Habet haec expositio fundamentum in illis verbis D. Thom. Vnde non possumus dicere, quod paternitas generet vel creet, sicut sapientia vel intellectus. Constat autem haec esse abstracta essentialia: non est igitur de omnibus abstractis eadem ratio. Constituit praeterea Torres quasdam regulas infra q. 39. a. 6. in 3. p. commentarij ad discernendam veritatem & falsitatem propositionum, in quibus diuina praedicata de se inuicem affirmantur, aut negantur: ex quibus illae dumtaxat hic à nobis erunt considerandae, quae veritati, quam quarimus, inueniendae fuerint opportunae.

Bannes & Zumel. tria dicunt. Primum. Veritas aut falsitas propositionum, in quibus aliquae actiones praedicantur de abstractis in diuinis, non solum consideranda est ex modo significandi ipsius abstracti, sed etiam ex propria ratione ipsius actionis, per quam aliquid procedit. Ad eius enim rationem pertinet, ut procedens sit distinctum realiter ab eo à quo significatur procedere, tanquam à supposito, pro quo supponit subiectum etiam abstracte significatum. Et ex hac regula decernunt has propositiones esse catholicas: Deus creat, deitas creat, Deus generat, Deus generatur, has autem esse haereticas: Deitas generat, deitas generatur. Secundum. eorum dictum est: Quia relationes non concipimus ut principia agendi, neque ut supposita quae agunt, neque ut terminos per se actionis; ideo falsa est haec propositio, paternitas generat. Tertium. Falsa est etiam dicta propositio ob aliam causam, nimirum, quia id, quod procedit per generationem, debet esse similei, à quo procedit tanquam à supposito, pro quo accipitur subiectum: paternitas autem propter modum significandi in abstracto non supponit pro Patre, sed tamen verificatur de illo: & ideo illa propositio, paternitas generat, aequiualeenter facit hunc sensum, quod generat aliquid simile paternitati in eadem specie proprietatis: & ita generaret aliam paternitatem, quod est haereticum.

Molina disput. 4. quasdam praestituit regulas, quas hic referre non est necesse. Sed quam habeant veritatem, apparebit ex dicendis inferius.

Caiet. tria dicit. Primum. Commune est omnibus abstractis non congruere operationibus ex suo modo significandi: sed tamen quorundam ratio formalis secundum se non habet ordinem ad opus, quorundam autem habet, ut sapientia ad ordinare &c. Secundum. Illa abstracta, quae ex re

Naz. in 1. part. D. Th. tom. 2.

formali significata opus respiciunt, congruam propositionem admittunt. Tertium. Reliqua abstracta, quae ex re formaliter significata non sunt principia operis, congruas enunciationes habere non possunt circa operationes. Eandem sententiam sequuntur Sylu. Iauel. & Vafq.

PRIMA REGULA. Omnis ea propositio vera est, in qua actio vel emanatio in concreto praedicatur de subiecto, quod significat principium, à quo procedit actio, vel supponit pro habente tale principium. Si verò subiectum nec significet principium actionis, nec supponat pro habente principium, falsa est propositio. Colligitur haec regula partim ex D. Thom. hic ad 2. & infra q. 40. art. 1. ad 3. & partim ex dictis Cai. supra notatis. Quae regula primò est explicanda, deinde limitanda. Et à communioribus inchoando. Proprium est propositionibus in quibus actio vel emanatio in concreto affirmatur de aliquo subiecto, ut non faciant sensum identicum sed formalem; quia scilicet denotant praedicatum conuenire subiecto ut principio, aut habenti principium à quo procedit actio. Secundò manifestatur haec regula quo ad priorem eius partem inductiue ex pluribus propositionibus; Nam haec omnes sunt verae: Sapientia disponit siue gubernat, intellectus intelligit, voluntas vult, essentia intelligit, vult, gubernat, creat &c. nam subiectum harum propositionum significat principium à quo emanat actio, ut patet. Haec verò propositiones: Deus creat, Deus intelligit, Deus generat, Pater generat, Pater creat, generas creat, genitus spirat & similes verae sunt ob aliam rationem in regula tactam: quia scilicet earum subiectum supponit pro habente principium dictorum actuum, ut patet ex q. 39. a. 4. Posterior verò pars eiusdem regulae manifestatur inductiue: Nam haec sunt falsa: proprie loquendo: Intellectus vult, voluntas intelligit, aeternitas creat, paternitas generat, filio creat, vel intelligit, spiratio vult &c. Harum enim propositionum subiecta, neque significant actionis principium, neque supponunt pro habente principium actionis, quae de quolibet dictarum propositionum subiecto praedicatur. Non sufficit tamen haec regula ad veritatem omnium earum propositionum, in quibus subiectum abstracte significatur. Nam si praedicatum significet realem productionem, & principium talis productionis non sit realiter distinctum à re producta, non sufficit ad veritatem talis propositionis, tale praedicatum secundum rem conuenire subiecto tanquam principio quod: quoniam inter producentem & productum debet esse realis distinctio. Quapropter haec propositiones sunt falsae: essentia generat, intellectus generat, voluntas spirat; quamuis enim essentia sit primum principium quo generationis, & intellectus sit principium proximum: quia tamen praedicatum realem significat productionem ad reale productum terminatam, necesse est principium quod producit realiter à producto distinguere. In dictis verò propositionibus non ponitur, nec supponitur aliud principium, quam essentia vel intellectus aut voluntas, & consequenter fit sensus, quodlibet horum esse productum ut quod & non tantum ut quo, & consequenter realiter distinguere à producto, puta Filio aut Spiritu S. quod est haereticum. Haec regula sic explicata complectitur regulam D. Thom. in hac respons. ad 2. videlicet ea quae habent ordinem ad actum aliquem essentiali vel personalem, non possunt dici de notionibus. Quamobrem dictio sapientia adiectiue sumpta, quae dicit ordinem ad actum, non potest proprie

Limitatio
regulae.

N

prae

prie & formaliter dici de paternitate. Continet A etiam glossam Cai. distinguens nomina abstracta, vt supra, & duo priora dicta Ban. & Zumel.

SECUNDA REGULA. Omnes illæ propositiones vera sunt in quibus actio vel id quod dicit ordinem ad actionem, predicatur in abstracto de subiecto. Probatur. Nam quando actio predicatur in abstracto de subiecto, propositio facit sensum identicum: ac proinde ad eius veritatem sufficit, vt predicatum sit idem realiter cum subiecto. Quod fit vt sequentes omnes propositiones sint vera: essentia est intellectus: sapientia est volitio: intellectus est volitio: paternitas est sapientia: & alia similes. Hæc enim prædicata, licet sint actus vel actuum principia, non tamen significantur vt B talia in actu exercito, sicut significatur principium sciendi in actu exercito, cum dico: paternitas est sapiens. Et ideo pertinet hæc regula ad eam, quam paulo ante retulimus ex D. Thom.

TERTIA REGULA. Omnes illæ propositiones vera sunt, in quibus actiones in concreto & substantiue, & in actu signato significata predicantur. Probatur: quia tunc propositiones reddunt sensum identicum. Quare omnes hæc propositiones verae sunt: essentia diuina est agere diuinum: intellectus diuinus est velle diuinum: voluntas diuina est intelligere diuinum. Comprenderetur hæc regula sub illa communiore, quam postremo loco tradit S. D. in respons. ad 2. in illis verbis: Propter identitatem rei possunt substantia personalia, & essentialia predicari de notionibus: possumus enim dicere: paternitas est Deus, & deitas est Peter. Limitanda tamen est, vt vera sit in actibus diuinis absolute significatis. Nam si addatur aliquid significans respectum ad tale vel tale obiectum, poterunt esse falsæ propositiones: veluti si dicerem, Deum, intelligere peccatum est vel le peccatum; aut Deum intelligere alium mundum est velle alium mundum; quia respectu talium obiectorum redduntur falsæ dictæ propositiones ob distinctionem rationis, quæ est inter prædictos actus, vt notat Torres supra q. 28. a. 2. disp. 2. prope finem.

Limitatio.

QUARTA REGULA. Omnis ea propositio vera est, in qua predicatur actio substantiue & in actu exercito. Hæc regula sub illa D. Thom. postrema iam dicta continetur. Probatur ex doctrina D. Thom. in 3. dist. 5. in fine, in expositione litteræ, vbi statuit differentiam inter substantia & adiectiua, quod substantia significant non tantum formam sed etiam suppositum formæ, & ideo possunt predicari ratione vtriusque; & quando predicantur ratione suppositi, dicitur prædicatio per identitatem; quando autem ratione formæ, dicitur per denominationem seu informationem, quæ est magis propria prædicatione; quia termini in prædicato tenentur formaliter: Adiectiua verò solam significant formam: & ideo non possunt predicari nisi per informationem. Unde cum dico: paternitas est generans, accipiendo generans substantiue, prædicatum illud generans significat suppositum & facit sensum identicum & non formalem; atque ita non denotat actum generandi conuenire paternitati formaliter, sicut denotaret si dictio generans sumeretur adiectiue, sed significat idem esse paternitatem, quod illa res vel illud suppositum, cui conuenit generare, quod est verissimum. Nam paternitas est realiter Pater, cui Patri conuenit generare. Et in eodem sensu vera est hæc: paternitas est sapiens, accipiendo sapiens substantiue: reddit enim hunc sensum: paternitas est vna res cum eo, cui conuenit vt sit sapiens: hoc autem est Deus vel

Pater. Si verò sumatur adiectiue, falsa est ob ante dictam causam.

QUINTA REGULA ex D. Th. hic ad secundum est: Essentialia & personalia quæ non dicunt aliquem actum vel ordinem ad actum, sed remouent conditiones creaturarum, possunt de notionibus predicari. Probatur: Nam possumus dicere paternitatem esse immensam & æternam: fit enim in omnibus ferè similibus propositionibus sensus identicus.

VLTIMA REGULA est. Ea quæ significantur vt distincta formaliter in actu exercito, non predicantur de inuicem in diuinis. Hanc regulam colligimus ex D. Th. in art. seq. in respons. ad 3. addita expositione Caietani. Manifestatur hæc regula: quia sicut non dicimus: attributum potentia: esse attributum scientia:, licet verè dicamus scientiam esse potentiam: ita non dicimus notionem paternitatis esse notionem spirationis aut innascibilitatis, neque paternitatem esse spirationem aut innascibilitatem: quoniam tam illa, quam hæc significantur vt distincta formaliter in actu exercito, vt explicat Caietanus & nos supra latè probauimus paternitatem & spirationem distinguere formaliter in esse relatiuo: quæ formalis distinctio importatur formaliter nominibus paternitatis & spirationis hoc ipso, quod significat relationes vt ad distinctos terminos relatas. Explicabitur amplius hæc regula in articulo sequenti.

Ad has sex regulas reducuntur etiam illæ, quas tradit Torres in suprascripto a. 6. q. 39. & alia: quas ex eiusdem doctrina præscribit Ban. Zumel. & Molina. Aduerte tamen has regulas non extendi ad omnes omnino propositiones affirmatiuas & negatiuas, quæ de Deo formari possunt. Ad eas enim non pertinent, de quibus egimus supra in tota q. 31. Adiuncta tamen his regulis doctrina ibidem tradita, cognosci facillè poterit in qualibet de ijs, quæ in Deo sunt enunciatione formata veritas aut falsitas.

CONTRA primam regulam, qua parte continet sententiam Caiet. argumentantur Ban. & Zumel. Primo. Quemadmodum in Deo idem est quod agit & quo agit scilicet Deus & deitas, & ideo vtraque harum propositionum cõceditur: Deus creat & deitas creat; ita videtur hæc concedenda: paternitas generat vel creat; sicut etiam conceditur hæc: Pater generat vel creat. Respondetur maximam esse differentiam inter illa duo abstracta scilicet deitatem & paternitatem; quia deitas est principium formale, quo Deus creat; sed paternitas non est principium formale, quo Pater generat; quia relatio vt sic non est principium formale actionis. Quamobrem hæc est falsa: paternitas generat: fit enim sensus, quod paternitas sit ratio generandi, vel etiam quod sit suppositum generans, quorum vtrumque formaliter est falsum. Hæc autem est vera deitas creat: significatur enim deitas vt formale principium quo Deus creat; conuenit autem deitati esse ex sua ratione formali primum operationis principium.

Sed hanc respons. impugnant prædicti expositores: quoniam sequeretur hanc pariter esse cõcedendam, deitas generat, sicut illa deitas creat; nam deitas est principium primum, quo pater generat. Resp. nullam esse conseq. Ad probationem dico primò essentiam non esse principium generationis secundum se, sed tantum vt in Patre. Cum autè dicitur deitas generat, nullo modo significatur relatio Patris vel persona Patris; & ideo fit sensus falsus, nimirum essentiam secundum se rationem esse generandi. Cũ igitur essentia secundum se sit ratio creandi, redditur hæc propositio

positio vera, essentia creat. Secundò dico plenè huic argumèto fuisse satisfactum in eiusdem regula limitatione.

Obi. 2.

Solut.

Secundò sic arguunt. Sicut paternitas importat formaliter relationem, ita & pater: Ergo si ob dictam causam negatur hæc, paternitas generat, neganda etiam erit hæc, Pater generat, quod est hæreticum. Respondetur nullam esse consequentiam, propter maximam differentiam in modo significandi. Nam Pater significat formaliter paternitatem, sed in concreto & per modum suppositi & subsistentis; actiones autem sunt suppositorum suæ subsistentium: paternitas autem significatur ut ratio relatiua, qua pater subsistit ut pater: atque ideo non est eadem ratio. Ripa negat Patrem significare relationem formaliter: quod quomodo sustineri possit non video, cum eadem sit abstracti & concreti formalis significatio. Nam utrumque puram formam significat, ut ait Aristoteles de albo in predicamentis, & explicat Caiet. in 7. capit. de ente & essentia versus finem. §. Ad quorum evidentiam, &c. quod etiam apertè significat S. Th. de hoc nomine Pater in q. 40. a. 4. ad 1. affirmans in eo dicto magistri, quia generat est pater, accipi nomen Patris prout designat relationem tantum; quod esse nullo modo posset, nisi Pater idem formaliter significaret, quod paternitas. Sed quia illud est concretum, hoc autem abstractum, idcirco significatum illius se habet ut res, cuius est existere & operari: huius autem ut ratio, quæ principium est cognoscendi.

Replica.

Sed hanc responsionem sic arguunt. Hæc propositio, paternitas generat, non significat paternitatem esse principium quo generationis, sed denotat esse id, quod generat: at hic sensus est verus. Ergo. Probatur maior. Nam hæc propositio, deitas generat, non facit hunc sensum, deitas est principium quo generandi; sic enim ellet catholica propositio: quæ tamen est hæretica; quia re vera facit sensum hæreticum videlicet, Deus est, quod generat aliquid à se distinctum. Minor probatur quia paternitas formaliter est ipse pater, qui generat. Ergo &c. Respond. primò falsam esse maiorem propositionem. Ad probationem negatur antecedens. Ad eius probationem negatur assumptum; non deitas absolute non est principium quo generationis, ut significat dicta propositio, sed est principium tantum ut in Patre. Secundò nego minorem. Ad probationem nego sequelam; quia differunt Pater & paternitas in modo significandi, qui maximè attendendus est in discernenda propositionum veritate & fallitate.

Solutio.

Contra eandem regulam & secundam sunt quædam argumenta non magni ponderis, quæ profert & soluit Torres in postrema parte commentarii huius a. & infra q. 39. a. 6. in ultima parte commentarii.

ARTICVLVS TERTIVS.

Utrum sint quinque notiones.

183.

AD Tertium sic proceditur. Videtur, quod non sint quinque notiones. Proprie enim notiones personarum sunt relationes quibus distinguuntur. Sed relationes in diuinis non sunt nisi quatuor, ut supra dictum est. Ergo & notiones sunt tantum quatuor. 2. Præterea. Propter hoc, quod in diuinis est vna essentia, dicitur Deus vnus: propter hoc autem, quod sunt tres personæ, dicitur Deus trinus. Si ergo in diuinis sint quinque notiones, dicitur quinus. Quod est inconueniens.

A 3. Præterea. Si tribus personis existentibus in diuinis sunt quinque notiones, oportet, quod in aliqua personarum sint aliquæ notiones duæ vel plures, sicut in persona patris ponitur inuiscibilitas, & paternitas, & communis spiratio. Aut igitur istæ tres notiones differunt re, aut non. Si differunt re, sequitur, quod persona patris sit composita ex pluribus rebus. Si autem differunt ratione tantum, sequitur, quod vna earum possit de alia predicari: ut dicamus, quod sicut bonitas diuina est eius sapientia propter in-differentiam rei: ita communis spiratio sit paternitas. Quod non conceditur. Igitur non sunt quinque notiones.

Sed contra videtur, quod sint plures. Quia sicut pater à nullo est, & secundum hoc accipitur notio, quæ dicitur inuiscibilitas: ita à Spiritu sancto non est alia persona. Et secundum hoc oportebit accipere sex notiones.

4. Præterea. Sicut patri & filio commune est quod ab eis procedat Spiritus sanctus: ita commune est filio & Spiritui sancto, quod procedant à patre. Ergo sicut vna notio ponitur communis patri & filio: ita debet poni vna notio communis filio, & Spiritui sancto.

Respondet. Dicendum, quod notio dicitur id, quod est propria ratio cognoscendi diuinam personam: Diuina autem persona multiplicatur secundum originem. Ad originem autem pertinet à quo alius, & qui ab alio: & secundum hos duos modos potest innotescere persona. Igitur persona patris non potest innotescere per hoc, quod sit ab alio, sed per hoc, quod à nullo est. Et sic ex hac parte eius notio est inuiscibilitas: & sed inquantum alius est ab eo, innotescit dupliciter. Quia inquantum filius est ab eo, innotescit notione paternitatis: inquantum autem Spiritus sanctus est ab eo, innotescit notione communis spirationis. Filius autem potest innotescere per hoc, quod est ab alio nascendo, & sic innotescit per filiationem. Et per hoc, quod est alius ab eo, scilicet Spiritus sanctus, & per hoc innotescit eodem modo sicut & pater, scilicet communis spiratione. Spiritus sanctus autem innotescere potest per hoc, quod est ab alio, vel ab alijs, & sic innotescit processionem. Non autem per hoc, quod alius sit ab eo: quia nulla diuina persona procedit ab eo. Sunt igitur quinque notiones in diuinis, scilicet inuiscibilitas, paternitas, & filiatio, communis spiratio, & processio. Harum autem tantum quatuor sunt relationes. Nam inuiscibilitas non est relatio nisi per reductionem, ut infra dicitur. Quatuor autem tantum proprietates sunt. Nam communis spiratio non est proprietas: quia conuenit duabus personis. Tres autem sunt notiones personales id est constituentes personas, scilicet paternitas, filiatio, & processio. Nam communis spiratio, & inuiscibilitas, dicuntur notiones personarum, non autem personales, ut infra magis patebit.

Ad Primum ergo dicendum, quod præter quatuor relationes oportet ponere aliam notionem, ut dictum est.

E Ad Secundum dicendum, quod essentia in diuinis significatur, ut res quæ tam, & similiter persona significatur ut res quædam: sed notiones significantur, ut rationes notificantes personas. Et ideo, licet dicatur, Deus vnus, propter vnitatem essentia, & trinus, propter trinitatem personarum: non tamen dicitur quinus propter quinque notiones.

Ad Tertium dicendum, quod cum sola oppositio relatiua faciat pluralitatem realem, in diuinis, plures proprietates vnius personæ, cum non opponantur adinuicem relatiue, non differunt realiter. Nec tamen de inuicem predicantur: quia significantur ut diuersæ rationes personarum. Sicut etiam non dicimus, quod attributum potentia sit attributum scientia:

61.
2. 23. a.

188.

2. 31. a. 4.
ad 3.

2. 40. a. 1.
ad 1.

* In cor. a.